

*Ksenija Bosnar
Boris Balent
Franjo Prot*

Prethodno znanstveno priopćenje

RELACIJE SPORTSKIH INTERESA I PROCJENE FAKTORA SPORTSKOG USPJEHA

1. UVOD

Uspjeh u sportu nesumnjivo ovisi o velikom broju faktora (Milanović i Milanović, 1992). U psihologijskoj literaturi, kao dvije najvažnije grupe čimbenika navode se sposobnosti i faktori motivacije (Bosnar i Balent, 2009). Pritom se postavlja pretpostavka multiplikativnog, a ne aditivnog odnosa sposobnosti i motivacije (Dweck, 2007) tj. ako postoji niska ili nulta vrijednost bilo množitelja ili množenika, vjerojatnost uspjeha je neznatna. U objašnjenju čimbenika vlastitog uspjeha u nekoj aktivnosti, pojedinci formiraju implicitne teorije koje u velikoj mjeri utječu na ponašanje, a potom i na ostvareni uspjeh (Dweck, 2006). U analizi implicitnih teorija i bazičnih vjerovanja, Carol Dweck je razvila pojam fiksnog i fleksibilnog „*mindseta*“ koji se odnose na vjerovanja pojedinca u kojoj mjeri trud, a u kojoj mjeri sposobnosti pridonose uspjehu (Dweck, 1999; 2006; 2007; 2012). Osobe s fiksnim „*mindsetom*“ vjeruju da su sposobnosti odlučujući čimbenici uspjeha i da se trudom ne može učiniti mnogo. Takve osobe ne ulažu napor da bi postigle uspjeh, a ako nisu sigurne u svoj talent, izbjegavaju situacije u kojima bi se moglo opaziti da nisu natprosječno sposobne. Ovaj „*mindset*“ redovito vodi do neuspjeha (Dweck, 2012). U sportu nije teško naći primjere osoba koje su se oslanjale na svoj veliki talent, no nisu ostvarile odgovarajući uspjeh zbog nedovoljnog ulaganja truda u trening i napredovanje. Osobe s fleksibilnim „*mindsetom*“ (eng. *entity*, *growth* ili *incremental mindset*) vjeruju da je trud presudan faktor i da se ustrajnošću i ulaganjem napora može napredovati i postići uspjeh. Ovo vjerovanje je često povezano s uspjehom u različitim domenama, školovanju, radu i sportu. Vjerovanje da se sve postiže trudom opasno je u slučaju kad se osoba bez sposobnosti za određenu aktivnost ustrajno nada uspjehu. Paradigmatski primjer fleksibilnog „*mindseta*“ iz našeg sportskog okruženja je svjetski čuveni stolnotenisač Dragutin Šurbek koji vlastiti uspjeh obrazlaže isključivo velikim i upornim ulaganjem truda (Bosnar i Balent, 2009).

Sportovi su međusobno vrlo različite motoričke aktivnosti i zahtijevaju različite sklopove sposobnosti i drugih osobina (Milanović i drugi, 2007). Pri tome, na neke je osobine moguće u većoj mjeri djelovati treningom, a na neke u manjoj mjeri ili uopće ne. Moguće je pretpostaviti da će osobe donekle upućene u sportove, kao

što su studenti kineziologije, imati različitu predodžbu o ulozi talenta i truda za različite grupe sportova. Postavlja se problem, postoji li povezanost vjerovanja u dominantnu ulogu truda ili sposobnosti za uspjeh u sportu općenito i interesa za tradicionalne, borilačke, ekipne i „*outdoor*“ sportove te sportove s izraženom estetskom komponentom?

2. METODE

Istraživanje je provedeno na ukupno 356 studenata i studentica Kineziološkog fakulteta u Zagrebu. Studenti su mjereni na nastavi u više navrata tako da nemaju svi potpune podatke. Pojedini statistički izračuni rađeni su na svim ispitanicima koji imaju traženi podatak pa broj ispitanika za pojedini parametar varira od 279 do 354. Ispitanici su popunili Skalu „*mindseta*“ u sportu B. Balenta u verziji od 38 čestica (Balent i Bosnar, 2014), upitnik interesa prema sportovima PS2 F. Prot (Prot i Bosnar, 1999) i dali su svoju procjenu postotka učešća truda i talenta u uspjehu u sportu općenito, uz zahtjev da ukupni postotak iznosi 100% (Dweck, 2006). Ukupni rezultat u skali „*mindseta*“ u sportu je određen kao rezultat na standardiziranoj prvoj glavnoj komponenti matrice korelacija čestica; interes za ekipne sportove određen je kao suma interesa za odbojku, košarku, nogomet, rukomet i hokej na travi; interes za tradicionalne sportove određen je kao suma interesa za gimnastiku, atletiku, plivanje, skijanje i biciklizam; interes za borilačke sportove određen je kao suma interesa za judo, boks, hrvanje, taekwondo i karate; interes za sportove s naglašenom estetskom komponentom određen je kao suma interesa za klizanje, ples, ritmičku gimnastiku, skokove u vodu i sinkrono plivanje; interes za „*outdoor*“ sportove određen je kao suma interesa za ronjenje, alpinizam, skijanje na vodi, jedrenje na dasci i padobranstvo. Minimalni mogući rezultat ovako definiranih varijabli sportskih interesa je 5, a maksimalni mogući iznosi 25 bodova. Relacije dviju varijabli „*mindseta*“ i skupa varijabli sportskih interesa utvrđene su uz pomoć dvije linearne regresijske analize.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

U tablici 1 nalaze se osnovni statistički parametri varijabli sportskih interesa i procjene postotka učešća truda u sportskom uspjehu (TRUD). Varijabla TRUD odstupa značajno od normalne distribucije (tablica 2), asimetrična je i pokazuje da se u ovom uzorku uspjeh u sportu u znatno većoj mjeri pripisuje ulaganju napora nego talentu. Manje od 14% ispitanika procjenjuje učešće truda u sportskom uspjehu ravnopravnim ili manje značajnim od talenta, a gotovo polovica smatra da je to učešće veće od 70%. Može se zaključiti da u uzorku studenata kineziologije dominira fleksibilni „*mindset*“ kad je u pitanju sport.

Tablica 1. Aritmetičke sredine (AS), standardne devijacije (SD), minimalni (Min) i maksimalni (Max) rezultat uz pripadajući broj ispitanika (N) za procjenu postotka učešća truda u sportskom uspjehu (TRUD) i varijabli sportskih interesa

VARIJABLA	N	AS	SD	Min	Max
TRUD	354	71.64	14.75	30	100
TRADICIONALNI SPORTOVI	292	15.92	3.69	7	25
EKIPNI SPORTOVI	292	15.69	4.02	5	25
BORILAČKI SPORTOVI	292	12.99	5.11	5	25
ESTETSKI SPORTOVI	291	12.07	5.06	5	25
„OUTDOOR“ SPORTOVI	291	15.00	5.00	5	25

Varijable interesa za borilačke i estetske sportove također značajno odstupaju od normalne distribucije i obje su negativno asimetrične. Kolmogorov-Smirnovljevi test za interes za borilačke sportove iznosi $d=0.09312$ i značajan je na razini $p<0.05$, a za interes za sportove s naglašenom estetskom komponentom iznosi $d=0.10913$ i značajan je na razini $p<0.01$.

Tablica 2. Distribucija procjena postotka učešća truda u sportskom uspjehu; *f* označava frekvencije, *cf* su kumulativne frekvencije, % su postoci i *c%* su kumulativni postoci

Procjena postotka učešća truda u sportskom uspjehu	f	cf	%	c%
do 30%	4	4	1.13	1.13
31% do 40%	20	24	5.65	6.78
41% do 50%	24	48	6.78	13.56
51% do 60%	45	93	12.71	26.27
61% do 70%	91	184	25.71	51.98
71% do 80%	96	280	27.12	79.10
81% do 90%	63	343	17.80	96.89
91% do 100%	11	354	3.11	100

U tablici 3 nalazi se matrica korelacija varijabli uključenih u analizu. Jasno je vidljivo da su korelacije varijabli „mindseta” definiranog na dva načina s varijablama sportskih interesa vrlo niskih vrijednosti, nulte ili bliske nuli. Stoga ne čudi da je linearna regresijska analiza pokazala beznačajnu multiplu korelaciju varijabli sportskih interesa s procjenom postotka učešća truda u sportskom uspjehu ($R^2=0.156$, $F(5,276)=1.3720$, $p<0.235$), a također i s „mindsetom” koji je određen upitnikom ($R^2=0.162$, $F(5,274)=1.4817$, $p<0.196$).

Tablica 3. Matrica korelacija (donji trokut) procjene postotka učešća truda u sportskom uspjehu (TRUD), rezultata na Skali „mindseta“ u sportu (MSS) i varijabli sportskih interesa. Vodeće nule su ispuštene

	TRUD	MSS	1	2	3	4
TRUD	1.000					
MSS	.214	1.000				
TRADICIONALNI SPORTOVI (1)	.037	.006	1.000			
EKIPNI SPORTOVI (2)	.008	-.094	.250	1.000		
BORILAČKI SPORTOVI (3)	.032	-.015	.238	.302	1.000	
ESTETSKI SPORTOVI (4)	-.105	-.089	.475	.018	.133	1.000
„OUTDOOR“ SPORTOVI (5)	-.014	-.063	.503	.162	.268	.460

Rezultati nisu pokazali postojanje povezanosti uvjerenja o važnosti talenta ili truda u sportskom uspjehu i interesa za pojedine grupe sportova. Rezultati upućuju na to da je *mindset* nezavisan od specifičnih sportskih interesa. S druge strane, ovakav bi se rezultat mogao pripisati nacrtu istraživanja. Rezultati bi možda mogli biti drugačiji na uzorku istog spola te na uzorku koji je manje homogen u procjeni faktora sportskog uspjeha. Također, pitanje je je li odabrani način opisa sportskih interesa optimalan. Možda bi rezultati bili drugačiji da su u analizu uvršteni interesi za pojedinačne sportove, a ne za grupe ili da su grupe sportova određene na drugačiji način, npr. eksplorativnom faktorskom analizom. Također treba imati na umu da je sama aktivnost najjasniji iskaz interesa pa bi možda trebalo provjeriti sportski *mindset* participiranata u različitim sportovima i tako dobiti indicije o povezanosti. U svakom slučaju, nalaz ovog istraživanja ne bi se trebao generalizirati i uzeti kao dokazana činjenica. Postojanje, odnosno nepostojanje povezanosti „*mindseta*“ i sportskih interesa treba provjeriti na novom uzorku i na interesima određenim na drugačiji način.

4. LITERATURA

1. Balent, B. & Bosnar, K. (2014). An attempt to improve operational definition of mindset in sport concept. *7th International Scientific Conference on Kinesiology Proceedings Book*, Zagreb: Faculty of Kinesiology, in press.
2. Bosnar, K. i Balent, B. (2009). *Uvod u psihologiju sporta*. Zagreb: Kineziološki fakultet.
3. Dweck, C.S. (1999). *Self-theories: Their role in motivation, personality and development*. Philadelphia: Psychology Press.

4. Dweck, C.S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House.
5. Dweck, C.S. (2007). *Self-theories: The mindset of a champion*. In T. Morris, P. Terry & S. Gordon (Eds.), *Sport and Exercise Psychology: International Perspectives* (pp. 15-23). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
6. Dweck, C.S. (2012). *Mindset: How You Can Fulfill Your Potential*. Constable & Robinson Limited
7. Milanović, D., Jukić, I. i Šimek, S. (2007). Antropološka, metodološka i metodička istraživanja kao čimbenik stručnog rada u području sporta. *Zbornik radova 16. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske „Antropološke, metodičke, metodološke i stručne pretpostavke rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije“*. Poreč: Hrvatski kineziološki savez, 32-48.
8. Milanović, D. i Milanović, M. (1992). Sportska aktivnost i okolinski faktori u funkciji razvoja djeteta sportaša. *Kineziologija*, 24 (1-2) 15-20.
9. Prot, F., & Bosnar, K. (1999). Sport zagrebačkih srednjoškolaca. U E. Hofman (urednik), *Zbornik radova IV. Konferencije o sportu Alpe-Jadran*, Rovinj, 1999, „Školski sport“ (str. 282-285). Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu.